Mısır'daki 2011 Genel Seçimlerinin Mısır Basınında Temsili Üzerine Bir İnceleme*

An Analysis on the Representation of 2011 General Elections in Egypt in the Egypt Press

Ülkü Ayşe Oğuzhan Börekci** - Basma Abdelrahim***

Abstract: It is a known fact that the media has an important place in terms of political actors and voters during both general and local election processes. This situation caused an increase in the number of the field studies which focus on the importance and impact of the media on election processes. On the other hand, it is observed that there have been very few studies which analyse how the general elections held in Egypt were represented in the press. For this reason, how elections held in Egypt are represented in the media is analysed through both opposing media and media organisations that could be labelled to be close to the ruling party. 2011 general elections, which were analysed in the scope of this study, have a great importance because of the fact that these elections caused important political changes in Egypt. Thus, 2011 General Elections were the first elections which took place after popular revolution and the downfall of 30 years long Mubarek regime and the ruling National Party. On the basis of all this information, in this study, the news of El Shorouk and Al Ahram newspapers about general elections between 28 October – 28 November 2011 were analysed by using quantitative content analysis through specific categories. The analysis showed that both newspapers had a negative approach towards Mubarak and his party, who were in power in the pre-revolutionary period. Another common point of Al Ahram and El Shorouk newspapers is that they publish critical news against the National Democratic Party and all the members leaving it. However, while the newspaper Al Ahram shows a negative approach regarding Islamic movements; El Shorouk newspaper reported its news from representatives of the Islamic movement and the Muslim Brotherhood in politics.

Structured Abstract: Even though there are different theoretical and philosophical approaches to the role of the media during elections, there is a consensus on the idea that the mass media is an important part of the

* Bu makale ikinci yazarın Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda "Mısır'daki Genel Seçimlerin Basında Temsilinin Bir Analizi: 2011 Genel Seçimleri Örneği" başlığıyla 2019 yılında tamamlanmış yüksek lisans tezinin bir bölümünden türetilmiştir.

** Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü

Assoc. Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Communication, Department of Journalism

ORCID 0000-0001-8874-2778

ulkuoguzhanborekci@gmail.com

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı

Graduate Student, Ankara Hacı Bayram Veli University, Graduate Education Institute, Department of Journalism

ORCID 0000-0002-4215-0432

basmaeazzat89@gmail.com

Cite as/ Atıf: Oğuzhan Börekci, Ü.A., Abdelrahim, B. (2020). Mısır'daki 2011 genel seçimlerinin Mısır basınında temsili üzerine bir inceleme, *Turkish Studies - Social*, 15(1), 457-476. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.40416>

Received/Geliş: 03 January/Ocak 2020

Checked by plagiarism software

Accepted/Kabul: 25 February/Şubat 2020

Published/Yayın: 29 February/Şubat 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

CC BY-NC 4.0

political arena, especially during elections. Press, radio, television and even the Internet are considered as the mass media that assume the task of informing the society. For this reason, freedom of the press and the independence of media organizations are the vital components of the transition to a democratic system. Freedom of press, in this sense, is as important as primary reforms required for democratisation such as judicial independence and the liberalisation of civil society and political parties. Free media can be labelled as the guarantor of the creation of a healthy and convenient atmosphere for the existence of different political tendencies and political competition. As a matter of fact, media performs the primary duties of transferring political information and news to the society in contemporary democratic systems. Moreover, because of the functions it possesses, media has a vital role in moulding public opinion and makes the transition of new ideas and political culture among the individuals. Hence, the media can be defined as the tools of power and the effect. The media, which performs many tasks in terms of its functions, has many important roles such as the creation of a culture prevailing in the society and the political process, affecting and sometimes manipulating the tendencies and the school of thought of the public. For this reason, elections held under the extraordinary circumstances create some difficulties by jeopardizing the neutrality and objectivity of the media and this situation results in an increased importance of the duty of the media during elections. In other words, the media, which is one of the most important indicators of a democratic system, makes important contributions to the functioning of democracy with its publications during elections.

From this point of view, in this study, to reveal a certain aspect of the contribution mentioned, the news of the Egyptian press about the elections during the 28 November 2011 General Elections in Egypt will be examined. In line with this purpose, the hypotheses of the study are designed as follows: Media outlets aim to create a certain public opinion while reporting on a subject and they do this with various discourses in line with its point of view and broadcasting policy. In the news about the 2011 general elections in Egypt, newspapers approached differently to the ruling parties from the ones to other parties. Every media outlet aims to create a public opinion while designing its news. Based on the aforementioned hypotheses, the topics which formed the agenda of the news about political parties and elections before the 28 November 2011 elections in the newspapers determined as the sample group will be determined, and their approaches to political parties will be studied and analyzed comparatively. Thus, a comprehensive analysis of the media publications of the mentioned elections will be introduced. The sample of the study constitutes of Al-Ahram and El-Shorouk newspapers printed in Egypt. The reasons why these newspapers are studied could be explained as follows: AL-Ahram newspaper, which is a national daily paper, is chosen because it is the most widespread, the most widely circulated, moreover the most effective newspaper in Egypt. The reason for the election of El-Shorouk newspaper is that it continues its publication life as a newspaper that is not part of its governments or state and has a wide audience. As a matter of fact, the newspapers chosen as representing the Egyptian media are divided into two groups: an opposition newspaper and those support the rhetoric of the government. Thus, in the study, a balance is tried to be maintained by choosing two types of newspapers that have different ownership structures and have different fund sources from the ones printed daily in Egypt. The news made on October 28th – November 28th about general elections in Al-Ahram ve El-Shorouk newspapers are analysed by using the qualitative content analysis method.

Analysing how the general elections in Egypt are represented in the media has particular importance. Thus, 2011 general elections, which were analysed in the scope of this study, caused important political changes in Egypt, because, after the 2011 revolution in Egypt, these elections had been a turning point for the people of Egypt. The restrictions brought by the legislation in this politically uncertain atmosphere put the atmosphere created by the 2011 Egypt General Elections in new hardships and overshadowed the media which was suffering from confiscating and shutting down threats, capital interventions, and control of the media funds. Variables brought by this extraordinary situation, the increase in the number of parties and candidates, similarities between the names of the parties complicated the election system and its modernisation; electoral alliance and the modernisation of the media's atmosphere. Moreover, incidents during the elections coincided with incidents that attracted the attention of the media. For instance, the focus of El-Shorouk in its elections publications was more on the sensational statements of political candidates than the election programs of the parties. Many opportunities were provided to political candidates to explain their political visions. At this point, El-Shorouk couldn't be the information source of the reader and it couldn't report election programs and views of the party on economy and foreign policy. They canalized to the topics such as controversial statements of Islamists especially. Al-Ahram newspaper, on the other hand, to some extent, succeeded to report some political programs of the parties without taking the side of one party. In this way, it was able to establish the

balance which it couldn't establish for many years. It can be said that this was the case because during the elections Al-Ahram, which is a newspaper owned by the government, didn't have a ruling party and could maintain a more independent publishing policy. However, it is also seen that, by reporting the statements of the High Council of the Armed Forces, the Government and the Ministry of Interior, it reported the news in a way that was biased towards these institutions.

Keywords: Political Communication, Egypt, Egypt Press, 2011 General Elections

Öz: Medyanın gerek genel gerekse yerel seçim süreçlerinde, siyasal aktörler ve seçmenler açısından önemli bir yerinin olduğu bilinen bir gerçektir. Bu durum, seçim süreçlerinde medyanın önemini ve etkisini ele alan araştırmaların artmasına neden olmuştur. Buna karşılık literatürde Mısır'da gerçekleşen genel seçimlerin basında nasıl temsil edildiğini inceleyen çalışmaların oldukça az olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu çalışmada, Mısır'da 2011 yılında gerçekleşen genel seçimlerin basında nasıl temsil edildiği hem muhalif hem de iktidara yakın olarak nitelendirilebilecek medya kuruluşları üzerinden analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan 2011 genel seçimleri, Mısır'da önemli siyasi değişikliklere sebep olması nedeniyle ayrı bir önem arz etmektedir. Nitekim 2011 Genel Seçimleri 30 yıl süren Mübarek rejiminin ve iktidardaki Ulusal Parti'nin çöküşünden ve halk devriminden sonra gerçekleşen ilk seçimdir. Tüm bunlardan hareketle bu çalışmada, El Shorouk ve Al Ahram gazetelerinin 28 Ekim - 28 Kasım 2011 tarihleri arasındaki genel seçimleri içeren haberleri niceliksel içerik analizi uygulanarak, belirli kategoriler üzerinden analiz edilmiştir. Yapılan analizler, her iki gazetenin de devrim öncesi dönemde iktidarda olan Mübarek ve partisine karşı olumsuz bir yaklaşım içinde olduğunu göstermiştir. Al Ahram ve El Shorouk gazetelerinin bir diğer ortak noktası, Ulusal Demokrat Parti ve bu partiden ayrılan tüm üyelere karşı eleştiri içeren haberler yayınlamalarıdır. Buna karşın Al Ahram gazetesi, İslami akımlara ilişkin olumsuz yaklaşım sergilerken; El Shorouk gazetesi ise İslami akımın temsilcilerinden ve siyasette yer alan Müslüman Kardeşlere ilişkin olumlu yaklaşımla haberlerini yayınlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal İletişim, Mısır, Mısır Basını, 2011 Genel Seçimleri

Giriş

Medyanın seçim dönemlerinde üstlendiği role yönelik çeşitli teorik ve felsefi yaklaşımlar olmasına rağmen, seçim dönemlerinin önemli bir parçası olduğu konusunda fikir birliği bulunmaktadır. Nitekim gazete, radyo ve televizyon, kamuoyunu ilgilendiren bilgileri aktarma ve kamuoyunu açıklama görevini üstlenmiş medya organlarıdır. Medyanın söz konusu görevleri nedeniyle, basın özgürlüğü ve medya kurumlarının bağımsızlığı, demokratik sistemin önemli göstergeleri olarak kabul edilmektedir (Lundby ve Ronning, 1997: 25-26). Öyle ki özgür bir medya, toplumdaki farklı siyasi eğilimlerin varlığının ve siyasi rekabet için sağlıklı ve uygun bir ortamın yaratılmasının teminatı olarak görülmektedir (Vural, 1992 :134).

Medyanın söz konusu görevlerinin, seçim dönemlerinde ayrı bir öneminin olduğu bilinmektedir. Nitekim siyasal aktörler, toplumun kendini en fazla izlemesi gerektiği bu dönemde, seçmene en kısa sürede ulaşmak için medyayı kullanmak istemektedir. Seçmen de çeşitli nedenlerden dolayı medyaya ihtiyaç duymaktadır. Adaylar hakkında bilgi edinmek isteyen seçmenin, özellikle kararsız seçmenin, oyunu vereceği partiyi medyadan alacağı bilgiler yönünde belirlediği, iddia edilmektedir (Sağnak, 1996:83). Nitekim medya, seçmenin karar verme aşamasında yardımcı olabilmekte, seçmen medyadan adaya atfedilen özellikleri ve adayın ilgilendiği konuları öğrenmektedir. Bu bilgiler ışığında en iyi kararı verebilmek için alternatif adayları karşılaştırabilmektedir (Yılmaz, 2003: 410).

Kısacası, demokratik sistemin en önemli göstergelerinden biri olan medya, seçim dönemlerindeki yayınlarıyla demokrasinin işleyişine önemli katkılar sağlamaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada, söz konusu katkının belli bir yönünün ortaya konulması amacıyla, Mısır'daki 28 Kasım 2011 Genel Seçimlerinde, Mısır basınının seçim haberleri incelenecektir. Bu amaç

doğrultusunda çalışmanın varsayımları şu şekildedir: Basın yayın organları, bir konuyla ilgili haber yaparken, kamuoyunu oluşturmayı amaçlamaktadır. Bunu da yayın politikası doğrultusunda, çeşitli söylemler aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Mısır'daki 2011 Genel Seçimlerinde, Mısır gazetelerinin farklı siyasal partilere ilişkin olarak farklı yaklaşımları bulunmakta ve her bir yayın organı haberleriyle kendi kamuoyunu oluşturmayı hedeflemektedir. Bu çalışmada, Mısır'da 28 Kasım 2011 yılında gerçekleşen genel seçimler öncesinde, çalışmada örneklem grubu olarak belirlenen gazetelerin, siyasal aktörler ve seçimlerle ilgili haberlerinde gündemlerini oluşturan konular belirlenerek, siyasal partilere ilişkin yaklaşımları çözümlenecek ve çözümleme sonucunda elde edilen bulgular üzerinden gazete haberleri karşılaştırılarak analiz edilecektir. Çalışmanın örneklemi Mısır'da yayınlanan Al-Ahram ve El-Shorouk gazeteleri oluşturmaktadır. Ulusal bir günlük gazete olan Al-Ahram gazetesi, Mısır'da en yüksek tiraja sahip olması nedeniyle seçilmiştir. El-Shorouk gazetesinin incelenmesinin nedeni ise, devletin bünyesinde olmayan bir gazete olarak yayın hayatını sürdürmesi ve geniş bir okuyucu kitlesine sahip olmasıdır.

Bu kapsamda Al-Ahram ve El-Shorouk gazetelerinin 28 Ekim - 28 Kasım 2011 tarihleri arasında genel seçimlere yönelik haberleri, niceliksel içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik çözümlemesi, açıklanan içeriğin yansız ve sistematik sayısal tanımlarını yapan bir araştırma tekniğidir (Aziz, 2008: 121). İçerik çözümlemesinin temel amacı, nicel ve nitel birtakım göstergelerden hareketle, içerikten elde edilen bilgilerin ötesinde bazı yeni sonuçlara ulaşmaktır. İçeriklerde gözlenen sonuçlardan hareketle, doğrudan gözlemlenemeyen etkenleri ortaya çıkaran içerik analizi yöntemi aynı zamanda bu etkenler üzerinden yorum yapılması gerekli olan bilgileri de araştırmacıya sağlamaktadır (Gökçe, 2001: 19). Holsti'ye göre içerik çözümlemesinin 3 temel özelliğe sahip olması gerekir: Bunlar nesnellik, genellik ve sistemlilik. Nesnellik, farklı gözlemcilerin aynı doküman üzerinde aynı sonuçlara ulaşması ile mümkündür. Genellik, bulguların kuramsal bir temele sahip olmasını gerektirir. Sistemlilik ise belli bir kategoriye girecek ya da girmeyecek birimlerin saptanması için önemlidir ve araştırmanın amaçlarına uygun verilerin çözümlenmesinin yanında diğer verilerin ihmal edilmesini önlemektedir (akt. Ögülmüş, 1991: 217).

Mısır basınında 28 Kasım 2011 genel seçimlerin nasıl temsil edildiğinin incelemesi çeşitli nedenlerden dolayı önem taşımaktadır. Öncelikle, Mısır'da 25 Ocak 2011 devriminden sonra gerçekleşen 28 Kasım 2011 Genel Seçimlerini, halkın neredeyse tamamı için bir dönüm noktası olarak nitelendirmek mümkündür. Bunun yanında 25 Ocak 2011 devrimin en önemli sonuçlarından birinin, Cumhuriyet'in kurulmasından bu yana ilk sivil Cumhurbaşkanı olan Muhammed Mursi'nin seçimleri kazanması olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan, 25 Ocak 2011 tarihinde gerçekleşen olaylardan sonra Müslüman Kardeşler Cemaati'nin, "Hürriyet ve Adalet Partisi"ni kurması, 2011 Genel Seçimlerinin medyada nasıl sunulduğunu incelemek açısından önemli bir faktör olarak değerlendirilmiştir. Mısır'ın yeni siyasal ortamı, medyanın yayınlarını da kuşkusuz etkilemiştir. Bu süreçte, parti ve aday sayısındaki artış, parti isimleri arasındaki benzerlik, seçim sisteminin yeniden düzenlenmesi gibi olayların medyanın yayınlarının yönünü belirleyen önemli unsurlar olarak değerlendirilebilir. Örneğin El-Shorouk gazetesinin seçim sürecinde, partilerin seçim programlarından, siyasal aktörlerin ekonomi ve dış politika gibi konulardaki açıklamalarından ziyade, siyasi adayların sansasyonel olarak nitelendirilebilecek açıklamaları üzerine yoğunlaştığı gözlenmiştir. Devlete ait olan Al-Ahram gazetesinin ise bir taraftan siyasi partilerin programlarına ilişkin haberlere yer verdiği diğer taraftan da Silahlı Kuvvetler Yüksek Konseyi'nin, mevcut hükümetin ve İç İşleri Bakanlığı'nın açıklamalarını aktardığı dikkati çekmiştir.

1. Mısır'ın Siyasi Ortamı Bağlamında Mısır Basınına Genel Bir Bakış

1.1 28 Kasım 2011 Genel Seçimlerindeki Siyasal Atmosfer: "Karmaşa"

Mısır'da 2011 yılında yapılan genel seçimler, Mübarek rejimin ve Ulusal Parti'nin devrilmesinin ardından gerçekleşmiştir. Söz konusu seçimlerin istikrarsız bir ortamda yapıldığını ifade etmek mümkündür. Nitekim seçim sürecinin başladığı ilk andan itibaren ülkede büyük kargaşa

yaşanmış ve bu kargaşa Silahlı Kuvvetler Yüksek Meclisi, Bakanlar kurulu ve diğer ilgili makamların kararlarında açık bir şekilde görülmüştür. Buna ilave olarak seçimlerde Yüksek Komite'nin uygulamaları, kargaşayı alevlendiren bir durum olarak nitelendirilmiştir. Zira söz konusu komite; belirttiği tarihte seçmen listelerini açıklamamış, seçmenlerin itirazları için komiteler oluşturmamış, seçim sırasında ve adayların evraklarını teslim alırken, diğer yan komiteleri kontrol edememiştir. Neticede yapılan üç aşamalı seçim, ilgili komitenin talimatlara aykırı davranışları cezalandırmak için yeterli yetkisi olmadığını bir anlamda göstermiştir (Kahire İnsan Hakları Çalışmaları Merkezi, 2012: 9). 508 milletvekili bulunan meclisin ilk toplantısı 23 Ocak 2012 tarihinde yapılmıştır. Bahsi geçen meclis; 14 Haziran 2012 tarihinde Anayasa Yüksek Mahkemesi kararıyla feshedilmiştir (www.parliament.gov.eg,2018).

1.2. Mısır'daki Gazetelerin Sınıflandırılması

Mısır'daki gazeteleri, mülkiyet yapıları bağlamında değerlendirmek mümkündür. Buna göre Mısır'daki gazetelerin mülkiyeti; basınla ilgili düzenlemeleri kapsayan 1996 yılına ait 96 sayılı kanuna göre dört şekilde belirlenmiştir. Bunlar: siyasi partilerin mülkiyeti, genel veya özel olmak üzere aynı şahısların mülkiyeti ve şura meclisi nezdindeki ulusal gazetelerin mülkiyetidir. Aynı kişilerin yayımladıkları gazeteler; siyasi partilerden, kooperatiflerden ve federasyonlardan bağımsız olarak katılımlı ve anonim şirketleri olmak zorundadır. Ancak bu durumda tüm hisseler nama yazılı ve yalnızca Mısır vatandaşlarına ait, gazete günlük ise şirketin ödenen sermayesi bir milyon, haftalık ise iki yüz elli bin, aylık ise yüz elli bin pounddan az olmayacaktır (Emin 2005: 24-25).

Mısır gazetelerinin mülkiyet çeşitleri birbirinden ayrılacak şekilde bazı özelliklere sahiptir. Örneğin mülkiyet hakları, şura meclisine ait olan ulusal gazetenin özgürlüğünü kısıtlamış ve haber ile konuları değerlendirme standartlarını siyasi akımın etkisiyle almaya zorlamıştır. Partilere ait olan gazeteler ise; ulusal gazetelerin prensip edindiği konulardan farklı konuları yayımlayabilmektedir. Ayrıca bu gazeteler; toplumla ilgili genel tartışma konularını ele almakta, belli sınırlara bağlı ulusal gazetelerden ayrı olarak siyasi hayatı aktive etmekte, bazı siyasi aktörlere ait birtakım konuları ele almayı başarmakta, özellikler siyasi olanlar başta olmak üzere yolsuzluk dosyalarını gündeme taşımaktadır (Haşim, 2011: 84-85). Özel gazeteler ise 90'ların ortasında ortaya çıkmış olup, Mısır anonim şirketlerinin gazeteleridir. Bu gazetelerin ortaya çıkması, Mısır'daki gazeteciliğin yapısını hem olumlu hem de olumsuz olarak etkilemiştir. Örneğin; bu gazeteler genel olarak toplumu ilgilendiren konuları tarafsız ve bağımsız olarak ele alırken, gazeteciliğin pazarlama dilini kullanmışlar ve mali bağımsızlıklarını elde edebilmek adına çok mücadele vermişlerdir. (Garib, 2012:106).

1.3. 25 Ocak 2011 Devriminden Önce Basının Genel Durumu

Mısır, bulunduğu coğrafya içerisinde basın açısından zengin bir ülke olmayı başarmıştır. Bundan dolayı Mısır şivesi, tüm Arap ülkelerinde anlaşılır bir şive olmuştur. Ülkenin basın sektörüne yaptığı büyük yatırımlar, uzun yıllar boyunca Mısır'ı bölgede önemli bir aktör haline getirmiştir. Geçmişte olduğu gibi, günümüz Mısır programları ve dizileri çoğu Arap ülkelerinde yayınlanmakta ve Arap yayın kanallarının aradığı içeriklerin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır (akt. Abdulla, 2006: 88-100).

Mısır medyasının bulunduğu coğrafyadaki bu etkisinden ve konumundan, Mısır'daki siyasi iktidarların da yararlandıkları ifade edilebilir. Nitekim Mısır'ın, 50'li yılların başlarında bağımsızlığını kazanmasının ardından, ülke yönetimini elinde bulunduran siyasal aktörler, siyasi amaçları doğrultusunda kamuoyunu oluşturmak ve etkileyebilmek için basından yararlanmışlardır. Bunun en büyük örneği ise, 23 Temmuz 1952 tarihinde krala karşı darbe yapan bağımsız subayların darbeye kalkıştıklarında, ilk olarak radyo ve televizyon binalarına el koyarak, darbe açıklamasını bu kanallar üzerinden yapmalarıdır. Ayrıca Abdunnasır, mesajlarını Arap dünyasına duyurabilmek için Savt Al Arap ve Al Şark Al Avsat gibi radyo kanallarını kullanmıştır. Enver Sedat da 1979 yılında İsrail ile barış anlaşması imzaladığında, Arap ülkelerinin Mısır'a karşı uyguladıkları ambargoyu

kaldırabilmek için radyodan yararlanmıştır. Bununla birlikte Abdunnasır döneminde tüm basılı yayın organları kamulaştırılmış, Al Ahram gibi tüm büyük gazeteler hükümetin sesi olmuştur. Bağımsız gazeteler, 1980’lerde ortaya çıkmaya başlamış ve bu süreçte hükümete yakınlığıyla bilinen gazetelere karşısında alternatifler ortaya çıkmaya başlamıştır. Örneğin Mısır halkı, uydu kanalları yayın hayatına başlayıncaya kadar, haber almak için yabancı ve özel radyo kanallarını dinlemişlerdir (Abdullah, 2014: 9-10).

Mısır’daki anayasalar düşünce özgürlüğünü içermesine rağmen, hükümetler çoğu zaman olağanüstü hâl ve ceza maddeleri gibi düşünce özgürlüğünü kısıtlayan kanunlardan yararlanmışlardır. Söz konusu uygulamalar içeriği denetlemek için kullanıldığından, gazeteler uzunca bir süre, kendilerine “sakıncalı konular” için kırmızıçizgiler koymuştur (Abdulfettah, 2012: 30). Özellikle Mübarek döneminin son beş yılında, basına daha önceden verilen özgürlüklerde gerileme olmuştur. Devlete ait basın organları, Mısır hükümetini savunmuşlardır. Özel basın kuruluşlarının baş editörleri ise mahkemelere sevk edilerek ya da devlet tarafından belirlenen kırmızıçizgileri geçmemeleri için sahiplerine uygulanan direkt ve dolaylı baskılara tabi tutularak sindirilmeye çalışılmıştır. Bazı durumlarda da gazeteler satın alınmış ve yeni sahiplik yapısıyla devletin istemediği kişiler basından uzaklaştırılmıştır (http://www.afalebanon.org/wp-content/uploads/2018/02/egypt_revolution_paper_arabic_final.pdf, 2011). Kısacası, Mısır gazeteleri 25 Ocak’tan önceki dönemde olumsuz nitelikler taşıyan kanunların ve uygulamaların gölgesinde yayın hayatına devam etmiştir (Faraj, 2006:9). Bu olumsuzlukların bir kısmı şu şekilde ifade edilebilir:

- Yapılan yayınlar ve fikir beyanı nedeniyle gazetecileri tutuklama yetkisini veren 1995 yılına ait 93 sayılı kanunun çıkarılmasından sonra, Mısır’daki düşünce özgürlüğü olumsuz anlamda etkilemiştir (Al Müslimi, 2004:195:151). Bu kanunun iptal edilmesi ve yerine 1996 yılına ait 96 sayılı kanunun getirilmesi ile 2006 yılına ait 147 sayılı kanunun yeniden düzenlemesi de gazetecilerin tutuklanmasını engellemiştir (Abdulfettah, 2009: 30).
- 1971 Anayasası’nın 209 sayılı maddesi, mülkiyeti şahıslara veya siyasi partilere ait olan gazetelerin yayın yapma özgürlüğünü kısıtlayarak, bireylerin bilgi alma haklarının sınırlarını daraltmıştır. 1971 anayasasının 147 sayılı maddesi tüm bireyler için fikir özgürlüğü hakkını garanti etmiş, ancak 1996 yılına ait 96 sayılı kanuna göre gazeteleri çıkarmak için ruhsat almanın şart olduğunu belirtmiştir (Faraj, 2006:9).
- Ulusal gazetelerin mülkiyeti ve yönetimi devletin elinde bulunduğundan bu gazetelerin durumlarının kötüye gitmesine bağlı olarak gazeteler; rejimin ve yönetimin, propaganda aracı haline dönüşmüştür (Hasan, 1995: 25).
- 1971 Anayasası’nın 210 sayılı maddesine göre gazeteciler, yasalara uygun olarak haber ve bilgi toplama hakkına sahiptirler (Abdulfettah, 2009: 43). Ancak Arap Enstitü Araştırma Merkezi’nin verilerine göre durum çok farklıdır. Nitekim bürokratik engeller bilgilere ulaşmayı zorlaştırmakta ve dolayısıyla gazetelerin tek bilgi kaynağı hükümet olmaktadır (Emin, 2005: 24-25).

1.4. 25 Ocak 2011 Devriminden Sonra Basının Genel Durumu

25 Ocak Devrimi ile beraber siyasi değişikliğin getirmiş olduğu hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının, basın kuruluşları üzerinde uygulanmadığı, basına bazı hak ve özgürlüklerin tanındığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle, devrimden önceki ve sonraki süreçte, seçimlerle ilgili basını gölgeleyen bazı baskıların kaldırılmasıyla, basın nispeten özgür bir ortamda yayınlarını yapabilmektedir. Bu anlamda özellikle devlete ait yayın kuruluşları bağımsız ve objektif görünmeye çalışmıştır. Böyle bir ortam ise Mısır’da daha önce basında yer almayan düşünce ve tutumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca bu dönemde; devrimden önceki sürece nazaran farklı siyasi partilerin reklamlarını yapan farklı kanal projeleri de ortaya çıkmış, çok ciddi siyasi ve toplumsal

konuların tartışılması için platformlar oluşmuş ve yaygınlaşmış, çoğu zaman basın faaliyetlerini sekteye uğratan güvenlik ve idari engeller ortadan kaldırılmıştır (<http://clarionproject.org/wp-content/uploads/Muslim-Brotherhood-Special-Report>, 2016). Bunlara ek olarak 2012 yılında devrimin ardından bazı değişimler meydana gelmiş, devlete ait basın kuruluşları yeni başkanlarını tanırken, özel yayın kuruluşları ise Hüsnü Mübarek rejimiyle yakın ilişkisi olan iş adamlarının menfaatlerini korumak için çaba göstermiştir (<http://carnegieendowment.org/sada/?fa=56329&lang=ar>, 2014).

25 Ocak devriminden sonra, basının özgür olduğuna ilişkin bazı göstergeler olsa da gazetelerin mülkiyeti ile ilgili yasalar değişmemiş, yeni anayasadaki sadece bazı maddeler basın ve gazetecilikle ilgili birtakım yeni düzenlemeleri içermiştir. Örneğin Anayasanın 49 sayılı maddesi; aynı ve tüzel nitelikte Mısır vatandaşı olan herkesin gazete çıkarabileceği ve sahip olabileceği hükmünü kapsamaktadır. Bu madde Ocak devriminden önce yoktu ve o dönemdeki gazetelerin mülkiyeti, devlete ait ulusal gazetelere ilave olarak siyasi partiler, tüzel, aynı kamu ve özel kişiliklerle sınırlı idi. Ayrıca aynı madde de gazetelerin yayımlanmasının ihtar niteliğinde olduğu ve ruhsat alma işlemlerini iptal ettiği hükmünü de kapsamaktadır (Anayasa Projesi Kuruluş Cemiyeti, 2012: 23). 2011-2013 yılları arasında 17 gazete ve dergi yayımlanmıştır. Bu gazete ve dergilerin bir kısmı; Hürriyet ve Adalet Partisi'ne bağlı Hürriyet ve Adalet gazeteleri ile Nur Partisi'ne ait Nur Cedid gazetesi gibi gazetelerden oluşmaktadır (Garib, 2014:126).

Özetle, Ocak devriminden sonraki ilk anayasa çok sayıda olumlu madde içermesine ve gazetelerin sayısında artış olmasına rağmen, basın ile ilgili ana kurallar değişmemiştir. Zira Silahlı Kuvvetler Yüksek Meclisi'nin hükmü sırasında, devrimden önceki dönemde olduğu gibi gazetelere/gazetecilere baskı uygulanmıştır. Gazetelere uygulanan denetim matbaalardan başlamış, Al Ümme ve Roza El Yusuf gazetelerine yapıldığı gibi gazetelere el konulmuş, hatta durum o kadar büyümüştür ki olay "Basının Şeytanlaşması"na kadar vararak, dönemin her türlü olumsuz gelişmesinin sorumluluğu basına yüklenmiştir (Anayasa Projesi Kuruluş Cemiyeti, 2012: 23).

1.5. On Sekiz Gün (25 Ocak- 11 Şubat 2011)

Devrimin ilk kıvılcımları ortaya çıktığında, devlete ait basın kuruluşlarında büyük değişiklikler yaşanmamış ve bu gazeteler eski çizgilerinde devam etmişlerdir. Ancak bu noktada ufak bir değişikliğin olduğunu belirtmek gerekir ki; bu değişiklik Hüsnü Mübarek yerine Silahlı Kuvvetler Yüksek Meclisi'nin getirilmesidir. Daha önceleri Hüsnü Mübarek'i yücelten gazeteler, kısa bir süreliğine Mısır halkını yüceltmelerinin ardından, Silahlı Kuvvetler Yüksek Meclisi'ni ve başkanı Mareşal Hasan Tantavi'yi ulvileştirmeye başlamıştır. Bu süreçte ordu kurtarıcı olmuş ve onun aleyhinde konuşanlar askerî mahkemede yargılanmakla tehdit edilmiştir. Devlete ait televizyon kanallarının da gazetelerle benzer bir yayın anlayışına sahip olduğu ifade edilebilir. Devrimin ilk on sekiz günü boyunca devlete ait televizyon kanalları, Hüsnü Mübarek hakkında olumlu ve eylemlere katılanlar hakkında olumsuz nitelikte yayınlar yapmıştır. Bazı eylemciler de bu basın kuruluşlarını protesto eden pankartlar taşımıştır. Söz konusu basın kuruluşlarında çalışan bazı gazeteciler ve spikerler bireysel olarak buna karşı çıkmaya çalışmalarına rağmen, binlerce gazeteci hükümet tarafından gözaltına alınmıştır. Yaşanan süreçte, devrimden yana olanların sayısının artmasıyla, editörler farklı seviyelerde olmakla beraber, devrime karşı olumlu tavır göstermeye başlamıştır. Bu durum 11 Şubat tarihinde Hüsnü Mübarek istifa ettiğini açıklayınca kadar sürmüştür. İstifa sonrasında ise aynı kişilerin, devrimi övmeye başladıkları görülmektedir (Nafaka, 2006: 12-13).

İlk on sekiz gün boyunca devrimi destekleyen ve olayları ekranlarına taşımak için çaba gösteren özel televizyon kanallarının veya programlarının ise çok az sayıda olduğu gözlenmektedir. Ayrıca bu kanallar programlarına; aktivistler, hükümet temsilcileri ve Demokrat Ulusal Parti'nin temsilcileri gibi konuyu daha objektif bir bakış açısıyla değerlendirdiği savunulan kişileri konuk etmişlerdir. El Cezire, Al Arabiye ve CNN gibi bu tür yaklaşımı sergileyen kanalların, kamuoyu

tarafından da desteklendiği görülmektedir. Ancak bu kanalların çoğu hükümet tarafından birtakım uygulamalara maruz kalmıştır. Örneğin El Cezire kanalı 18 gün kapatılmıştır (Black, 2011).

1.6. Askeri Meclis Dönemi (12 Şubat 2011- 29 Haziran 2012)

Askeri Meclis'in yönetiminde olduğu ilk haftalarda hükümet, televizyon yayını yapmak için artık devletten güvenlik izni almak gerekmediğini açıklamıştır. Bu dönemde uydu üzerinden yayın yapan 16 yeni kanal yayın hayatına başlamıştır. Şubat 2011'de Enformasyon Bakanlığı kaldırılmıştır. Bu durum ifade özgürlüğünü savunan kişiler tarafından olumlu karşılanmış, ancak kısa bir süre sonra aynı yılın Temmuz ayında Enformasyon Bakanlığı tekrar kurulmuştur. Bu adım basın özgürlüğünü ve haklarını savunan çoğu kişi için endişe verici bir adım olarak değerlendirilmiştir (<http://cpj.org/2011/07/egypt-reinstatement-of-information-ministry-is-ma.php>).

Hüsnü Mübarek'in yönetimden düşürülmesinin hemen ardından devlete ait basın kuruluşları, devrimcileri öven yayınlar yapmaya başlamıştır. Bu eylem askeri müessesenin yüceltilmesiyle ters düşmediği sürece bir sorun teşkil etmemiştir. Devrim ile ilgili her şey manşet olmuştur. Devrim aktivistleri tartışma programlarının daimi konukları olmuşlar, gazetelerde röportajlar vermişlerdir. Bu bağlamda Hüsnü Mübarek'in eskiden sürekli tehlike kaynağı olduğu, devrimcilerin masum oldukları ve ordunun devrimin kurtarıcısı olduğunu savunulurken, Askeri Meclis'e yapılan övgüler devlete ait basın kuruluşlarında azalmıştır. İfade ve basın özgürlüğünün kısıtlanmasıyla beraber, tehlikeli olaylar yaşanmaya başlanmıştır (<http://cpj.org/2011/06/in-egypt-military-harasses-critical-journalists.php>). Kısa bir süre sonra devlete ait basın kuruluşları askeri sistemi desteklemiş, devrimcilere karşı olumsuz tavır takınmışlardır. Yayınlanan programlarda devrimcileri bir nevi "kabadayı" olarak nitelendirilerek, "yabancı güçlerin Mısır'ın içişlerine karışması", "güvenliğin yok olması" ve "suç oranının artması" gibi konuları öne çıkartılarak, çeşitli uyarılarda bulunulmuştur. Askeri müesseseye karşı yapılan gösteriler ise "yabancı ajanlar tarafından provoke edilen, tehlikeli ve istikrarı sarsan olaylar" olarak nitelendirilmiştir. Askeri müesseseyi eleştiren kişiler hükümet tarafından baskıya maruz kalmıştır. 2011 Mart ayının başlarında askeri müessese, yazarları ve gazetecileri askeri sorgulamalara ve mahkemelere tabi tutmuştur. Gazetecileri Koruma Heyeti; Silahlı Kuvvetler Yüksek Meclisi dönemindeki sorgulamaları ve mahkemeleri içeren yüzden fazla durumu belgelemiştir (<https://cpj.org/2011/10/egyptian-military-officials-jail-blogger-who-criti.php>; <http://advocacy.globalvoicesonline.org/2011/10/31/egyptian-blogger-alaa-abdel-fattah-detained-for-15-days-pending-military-investigation>). Söz konusu baskı gazeteci ve yazarlarla sınırlı kalmamış, tüm kurum ve kuruluşları da kapsamıştır. 2011 Mart ayının başlarında Askeri Meclis; gazetecileri ve editörleri uyarak manevi işler idaresi ve askeri istihbarat idaresi durumunu müzakere etmeden, Silahlı Kuvvetler veya Silahlı Kuvvetler komutanları hakkında konu, haber, beyan, şikâyet, reklam ve fotoğraf yayımlamasını yasaklamış, kendisinin bu tür konular için uzman mercii olduğunu savunmuştur. Aynı sürede Gazetecileri Koruma Heyeti, bu uygulamayı Hüsnü Mübarek'in devrilmesinden bu yana, Mısır'ın basın özgürlüğü adına maruz kaldığı "en büyük aksilik" olduğunu vurgulamıştır (www.cpj.org/2011/04/substantial-setback-for-press-freedom-in-egypt.php). 2011 yılının Eylül ayında hükümetin, "dedikodu yayan" yapılara karşı OHAL süresinin uzatıldığını açıklaması üzerine, güvenlik güçleri Hüsnü Mübarek rejiminin ardından yayın hayatına başlayan "El Cezire Canlı Mısır" ofislerini tekrar basmıştır. Ruhsatı olmadığı gerekçesiyle bu kanalın yayın yapmasına izin verilmemiştir. Egypt Independent gazetesinde yayımlanan bir makaleye göre, 2011 yılının Eylül ayında Askeri Yüksek Meclisi ve Bakanlar Kurulu, uydu yayını yapan yeni kanallara izin verilmemesi için, "Devletin istikrarı için tehlikeli sayılan uydu kanalları" gerekçeli bir mahkeme kararı almıştır (www.egyptindependent.com/news/egyptian-authorities-crack-down-satellite-channels).

2. Mısır'daki 28 Kasım 2011 Genel Seçimlerinin Mısır Basınında Temsilinin Niceliksel Analizi

Çalışmanın bu kısmında 28 Kasım 2011 Genel Seçimleri öncesindeki bir ay boyunca, El Shorouk ve Al Ahram gazetelerinde yer alan 2011 Genel Seçimleri ile ilgili haberler; seçim süreciyle olan ilişkileri, haber sayılarının gazetelere göre dağılımı, partilere göre haber sayısının dağılımı, haberlerdeki olumlu ve olumsuz yansıtılan ifadelerin genel dağılımı, partilerin habere konu olma sayıları, haberlerin yer aldığı sayfalar, haberin kaynağı parametrelerinde ele alınarak, seçim sürecine ilişkin tespitler yapılmıştır.

2.1. Genel Seçimle İlgili Toplam Haber Sayılarına İlişkin Değerlendirme: El Shorouk ve Al Ahram

2011 Genel Seçimleri kapsamında, Al Ahram ve El Shorouk gazetelerinde yayınlanan siyasi içerikli 4174 haberden, 1994 adet haberin El Shorouk (%47.8), 2180 haberin ise Al Ahram (%52.2) gazetesi tarafından yayınlandığı, bu iki gazetede yer alan 850 adet haberin (%20.36) 2011 genel seçimler ilgili olduğu görülmüştür. Bu 850 haberin %47.41'si (403 adet) El Shorouk gazetesinde, %52.6'sı (447 adet) Al Ahram gazetesinde yer almaktadır. Gazeteler arasında haber sayısında çok ciddi bir fark olmamasına rağmen, seçim haberlerinin en çok yer aldığı gazete Al Ahram Gazetesi olmuştur. Bunun nedeninin Al Ahram gazetesinin sayfalarının, El Shorouk gazetesinin sayfalarından daha fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (bkz. Tablo 1).

Tablo 1: 2011 Genel Seçimleri Döneminde Seçimlerle İlgili Yayınlanan Haberlerin İncelenen Gazetelere Göre Dağılımı

Gazeteler	Seçimlerle ilgili Haberler		Toplam Haber Sayısı	
	N	%	N	%
El Shorouk	403	47.4	1994	47.8
Al Ahram	447	52.6	2180	52.2
Toplam	850	100	4174	100

Al Ahram ve El Shorouk gazetelerinde yayınlanan toplam 850 habere yönelik yapılan niceliksel analiz çerçevesinde, her iki gazetenin seçim haberlerindeki yaklaşım biçimi incelendiğinde; El Shorouk gazetesinin 403 haberi içerisinden 90 adet haberinin (%22) nötr, 166 adet haberinin (%41) olumsuz ve 147 adet haberinin (%37) olumlu olduğu görülmüştür. Al Ahram gazetesinin ise 447 haberinden; 70 haberinin (%15.7) nötr, 123 haberinin (%27.5) olumsuz ve 254 haberinin (%56.8) olumlu kategorisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Toplamda yayınlanan 850 haber içinde olumlu haberlerin sayısının 401 (%47), olumsuz haberlerin sayısının 289 (%34) ve nötr haberlerin sayısının ise 160 adet (%19) olduğu belirlenmiştir (bkz. Tablo 2).

Tablo 2: El Shorouk ve Al Ahram Gazetelerinin 2011 Genel Seçimlerinde Yayınladıkları Haberlerdeki Yaklaşım Biçimleri

Gazeteler	Olumlu		Olumsuz		Nötr	
	N	%	N	%	N	%
El Shorouk	147	37	166	41	90	22
Al Ahram	254	56.8	123	27.5	70	15.7
Toplam	401	47	289	34	160	19

Yayınlanan haberlerin partilere ilişkin bilgi içerip içermediği hususunda yapılan incelemede, El Shorouk gazetesinin (%49.6) 200 haberinde partilerden bahsedildiği, 203 haberinde (%50.4) ise sadece seçimler ve seçimler ile ilgili yaşanan olaylar hakkında bilgi verildiği görülmüştür. Al Ahram gazetesinde ise (%38.3) 171 haberin partilere ilişkin bilgiler içerdiği, 276 adet (%61.7) haberin ise seçimle ilgili diğer olayları içeren haberlerden oluştuğu görülmüştür. Toplamda yayınlanan 850

haberden, partiler ilgili haberlerin sayısı 371'i (%43.6) olup, seçimler ile ilgili haberlerin sayısı 479 (%56.4)'dur. (bkz. Tablo 3).

Tablo 3: Gazetelerin 2011 Genel Seçimlerine İlişkin Yayınladıkları Haberlerde Partilerin Haberin Konusunu Oluşturma Durumu

Gazeteler	Var		Yok	
	N	%	N	%
El Shorouk	200	49.6	203	50.4
Al Ahram	171	38.3	276	61.7
Toplam	371	43.6	479	56.4

Her iki gazetenin de yayınladıkları haberler, haber kaynağı olarak gösterilen merciler bakımından incelendiğinde; El Shorouk gazetesinin haberlerinin 269'unun editör, 100'ünün belirtilmemiş kaynaklardan, 20'sinin ajans, 11'inin diğer kaynaklardan, 3'ünün de kendi kaynaklarından edildiği görülmektedir. Al Ahram gazetesinin ise haberlerinin 216'sının editör, 110'nun kendi muhabirlerinden, 95'inin belirtilmemiş kaynaklardan, 24'ünün ajanslardan ve 2'sinin ise diğer kaynaklardan edildiği belirlenmiştir. Her iki gazetenin bu kategori çerçevesindeki toplam verileri değerlendirildiğinde, haberlerin en çok editörlerden (485 adet) ve kurumun kendi muhabirlerinden (113 adet) edinildiği görülmüştür (bkz. Tablo 4).

Tablo 4: Gazetelerin Yayınladığı Haberlerin Kaynağı

Gazeteler	Editör		Kendi Muhabiri		Ajans		Diğer		Belirtilmemiş	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
El Shorouk	269	66.7	3	0.8	20	5	11	2.7	100	24.8
Al Ahram	216	48.3	110	24.6	24	5.4	2	0.4	95	21.3
Toplam	485	57	113	13.3	44	5.2	13	1.5	195	23

2.2. El Shorouk Gazetesinin 2011 Genel Seçimleri ile İlgili Yayınladığı Haberlerin Niceliksel İçerik Analizi

El Shorouk gazetesinde 2011 Genel Seçimleri döneminden önceki bir aylık sürede yayınlanan haberler incelendiğinde, 1994 adet siyasi içerikli haber yapıldığı görülmüştür. Bu inceleme yapılırken spor ve sanat sayfaları, dünya haberleri ve diyalog sayfaları ayrı tutulmuştur. 1994 adet siyasi haberin içerisinde 403 haberin, 28 Kasım 2011 Genel Seçimleri ile ilgili haberlerden oluştuğu tespit edilmiştir (bkz. Tablo 5).

Tablo 5: El Shorouk Gazetesinde Yayınlanan Toplam Haber Sayısı ve 2011 Genel Seçimlerine İlişkin Haber Sayıları

Toplam Sayısı Haber	Seçimlerle İlgili Haber Sayısı
1994	403 (Toplam haberlere göre oranı %20.21)

Yukarıda da ifade edildiği gibi incelenen dönemde, El Shorouk gazetesinde toplam 1994 haberin yayımlandığı belirlenmiştir. Genel seçim haberleri 403 haberden oluşmaktadır (toplam haberlere oranı %20.21). Genel seçim haberlerinden 200 tanesi (%49.6) siyasal partilerle ilgilidir. Haberlerde en çok temsil edilen partinin 31 adet haber ve %15.5 oranıyla Özgürlük ve Adalet Partisi (ÖAP) olduğu görülmüştür. İkinci sırada en çok temsil edilen parti ise Wafd Parti'sidir. Gazetede Wafd Partisi %8.5 oranıyla, 17 habere konu olmuştur. Gazete haberlerinde Wafd Partisi ile hemen hemen aynı oranda temsil edilen bir diğer partiler ise; "dini" partilerin, dini otoriteye sahip partilerin

veya Müslüman Kardeşlerin ve Seleflerin partileri gibi İslami eğilimlerin isimleri altında yer alan partiler olduğu ve bunların %8 oranıyla 16 habere konu edildiği görülmüştür. Üçüncü sırada yer alan parti ise 15 haber ve %7.5 oranıyla Selefi Nur Partisi'dir. Ardından, "dini" bir parti olan Al Wasat Partisi gelmektedir. Al Wasat Partisi, gazetenin 9 haberiyle %4.5'inde yer almakta; ardından Özgür Mısırlılar Partisi gelmektedir. Gazetede Özgür Mısırlılar Partisi %3 oranıyla 6 habere konu olmuştur. İttifaklar düzeyinde değerlendirildiğinde (Mısır Rönesans - Mısır Vatandaş Partisi- Mısır Ulusal Partisi - Modern Mısır Partisi- Mısır Gelişimi Partisi – Muhafazakarlar Partisi – Hak Partisi – Özgürlük Partisi - Başlangıç Partisi- Mısır Arap Birliği – Birlik); Mısır İttifakı Bloğu'nun seçimlerde önderlik ettiği görülmektedir. Nitekim Mısır İttifakı Bloğu, 10 haber ve %5'lik oranla gazetede haberlerde yerini almıştır. Mısır İttifakı Bloğu ile hemen hemen aynı oranda temsil edilen ikinci ittifak ise Devrim Sürüyor İttifakı olmuştur. Devrim Sürüyor İttifakı, %4.5 oranıyla 9 haberde yer almaktadır. Demokrat İttifakı listenin en altında yer almış ve %1.5 oranında haberlerde yansıtılmıştır. Daha sonradan feshedilen eski dönemin iktidar partisi olan Ulusal Demokrat Partisi (UDP) ve devrimden sonra bu partiden ayrılan ve eski rejimin "kalıntıları" olarak değerlendirilen partilerin, %24.5 oranıyla 49 haberde temsil edildiği görülmüştür (bkz. Tablo 6).

Tablo 6: El Shorouk Gazetesinde Yer Alan Haberlerde Partilerin Temsil Oranları ve Partilere İlişkin Yaklaşımlar

Partiler	Olumlu	Olumsuz	Nötr	Haber Sayısı
UDP ¹	-	51	-	51
ÖAP	6	5	20	31
Wafd Partisi	15	-	2	17
Dini Partiler	-	10	6	16
Selefi Nur Partisi	-	9	6	15
Mısır Bloğu İttifakı	10	-	-	10
Devrim Sürüyor İttifakı	9	-	-	9
Al Wasat Partisi	9	-	-	9
liberalizm partiler	7	-	-	7
Özgür Mısırlılar Partisi	6	-	-	6
Adalet Partisi	-	-	5	5
Devrimi Gençliği İttifakı	4	-	-	4
Arap Sosyalist İttifakı	-	-	4	4
Selefi Cemaati	-	4	-	4
Reform ve Gelişme	-	-	4	4
Mısır Akıntısı Partisi	3	-	-	3
Demokratik İttifakı	3	-	-	3
Umma Partisi	-	-	2	2
Toplam	72	79	49	200

Analizin yapıldığı dönemde gazetenin ilk sayfalarında yayımlanan 188 siyasi haberden 26'sı genel seçimlerle ilgilidir. Bu rakam, toplam seçim haberlerinin %13.8'ini temsil etmektedir. İncelenen dönemde El Shorouk gazetesinde genel seçimlerle ilgili yayınlanan haberlerin büyük çoğunluğu "İç Politika" sayfalarında 308 haberle yer almakta ve söz konusu sayfada yer alan haberlerin oranı %76.4'dır. Haberlerin diğer sayfalardaki oranları ise şöyledir: "birinci sayfanın devamı" %2.5 (10 haber), "üçüncü sayfa" %11.6 (47 haber), "son sayfa" % 3 (12 haber). (bkz. Tablo-7).

Tablo 7: El Shorouk Gazetesinde Yayımlanan Haberin Yer Aldığı Sayfalar

1.Sayfa		1.Sayfanın Devamı		3.sayfa		İç Sayfa		Son sayfa	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
26	6.5	10	2.5	47	11.6	308	76.4	12	3

¹ Mısır Devrimi ve Ulusal Partileri

El Shorouk gazetesinin haber kaynakları incelendiğinde, gazetenin büyük oranda haber kaynağının editör olduğu tespit edilmiştir. Toplam 269 haberde (%66.7), haberin editör kaynaklı olduğu, kaynağı belirtilmeyen haber sayısının 100 (%24.8) ve 20 (%5) adet haberin ise haber ajansları kaynaklı olduğu görülmüştür. Bu ajansların çoğunu Ortadoğu'nun haber ajansları oluşturmaktadır. Bu bölgesel ajansları Reuters ve bazen de Fransız Haber Ajansı takip etmektedir. Bazı haberlerde "ajanslar" kelimesi, ajans ismi belirtilmeden kullanılmıştır. Dayanağı belli olmayan muhabirlerden oluşan haberlerin çok az olduğu görülmüş, kaynağı belirtilmemiş haberlerin sadece 3 adet (%0.8) olduğu tespit edilmiştir. Diğer kaynaklar başlığı altında değerlendirilenler ise haberin ilk kaynağının belirtilmediği ve seçmenlere seçim programları ve partiler hakkında daha çok bilgi veren, genelde Google gibi küresel sitelerle bağlantılı olan özel internet siteleri arasında çeşitlendiği gözlenmiştir. Diğer gazeteler, radyo kanalları ve televizyonlar kaynak olarak alınmazken; internet sitesi kaynaklı 11 adet (%2.7) haber tespit edilmiştir (bkz. Tablo 8).

Tablo 8: El Shorouk Gazetesinde Yayınlanan Seçim Haberlerinin Kaynakları

Editör		Kendi Muhabiri		Ajans		Diğer		Belirtilmemiş	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
269	66.7	3	0.8	20	5	11	2.7	100	24.8

2011 Genel Seçimleri döneminde, El Shorouk gazetesinde yayınlanan haberlerde yetkili merciiler ve kişiler tarafından yapılan açıklamalara yer verilmiştir. Bu nitelikteki haberlerde; Askeri Kurul, Yüksek Seçim Kurulu ile Hükümet ve İçişleri Bakanlığı gibi seçim sürecinde yetkili olan resmi makamlara karşı tarafsızlık büyük oranda korunmuştur. Yine büyük oranda adayların ve parti üyelerinin açıklamalarına yoğunlaşılmış ve adayların ve parti üyelerinin görüşlerini aktaran haberlere geniş yer ayrılmıştır. En çok yer ayrılan açıklama haberleri, 118 adet haber ile (%29) parti üyesi ve adayları tarafından yapılan açıklamalardan oluşmaktadır. Bu rakamı, 91 (%23) adet haber ile hükümet yetkililerinin açıklamaları takip etmiştir. Bu haberler büyük oranda Yüksek Seçim Kurulu üyelerinden, İtiraz Komitesi'nden, illerdeki alt komitelerden, Millet Meclisindeki üyelerden, askeri birlikten, emniyet müdüründen, elçiden, başbakan, başkandan ya da iktidardan gelen bilgilerden oluşmaktadır. Siyasi aktivistlerin açıklamaları, toplam seçim haberleri arasında %3.5 oranıyla yani 14 haberle en düşük oranda temsil edilmiştir (bkz. Tablo-9). Genel Kurmay Başkanı'nın açıklamaları başta olmak üzere, Silahlı Kuvvetler Yüksek Kurulu'nun açıklamalarının, 9 haberde (%2) olduğu görülmüştür. Bu açıklamalar, 21 Kasım gününden başlayarak seçimden önceki son günlerde, Tahrir krizinin şiddetlenmesinde ve özellikle de bazılarının seçimin iptal edilmesini ya da ertelenmesini talep etmesinin ve devletin olaylar gerçekleşirken seçimleri güvence altına almayacağı iddialarıyla beraber meydanlardaki olayların ve öfkenin büyümesine sebep olan bakanların değişmesinden sonra görülmeye başlanmıştır. Resmi sözcü, yani gerek Mısır'ın içinde gerekse dışında mesela Amerika Dışişleri Bakanlığı'nın sözcüsü hakkındaki haberler, 7 adet haberden (%1.74) oluşmaktadır. Bunun yanında stratejik, hukuki, ekonomik ve medyatik uzmanlar hakkında 9 adet (%2) haber, vatandaşların ya da görgü tanıklarının aktardığı olaylara ilişkin olarak ise 3 adet (%0.76) haber yer almıştır. Açıklamayı yapanın "belirli olmadığı" haber kaynaklarının 104 (%26) adet haberde olduğu görülmüştür. Bu haberlerin bazılarında açıklamanın güvenli bir kaynaktan alındığı belirtilmiş, ancak açıklamayı yapanın ismi belirtilmemiş ya da açıklama sahibinin ismi sadece harflerle ifade edilmiştir. Diğer kategorisinde yer alanlar ise, -ismi daha önce geçmemiş eski bir yetkili, Hâkimler Kulübü üyesi, yurtdışındaki Mısırlılara bağlı bir başkan, hukuki bir örgütün ya da araştırma merkezinin başkanı, doktor, ittifak, sendika ya da gazete üyesini vb.- 48 haberden (%12) oluşmaktadır (bkz. Tablo-9).

Tablo 9: El Shorouk Gazetesinde Yayınlanan Seçim Haberlerinde Yetkililerinin Açıklamaları

Askeri yüksek konseyi		Hükümet Yetkilisi		Parti üyeyi veya aday		Resmi Sözcü		Uzman		Siyasi eylemci		Vatandaş		Diğer		Yok veya belirtilmemiş	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
9	2	91	23	118	29	7	1.74	9	2	14	3.5	3	0.76	48	12	104	26

El Shorouk gazetesinde yayınlanan haberler, seçim haberlerine konu olan olay ve aktörlere ilişkin yaklaşım çerçevesinde incelendiğinde, 166 (%41) adet olumsuz haber olduğu görülmüş; bu haberlerin çoğunlukla eski iktidar partisinin üyelerinden, adayların birbirlerine karşı itirazlarından, seçimler sırasında yapılan şiddet uyarılarından, Seçimler Yüksek Kurulu'nun yasalarından birine itiraz etmesinden vb. oluştuğu dikkati çekmiştir. Eski iktidar partisi üyeleriyle ilgili yapılan haberlerin çoğunun, kullandıkları seçim kampanyası yöntemleri eleştirilen “dini” nitelikli partilerin büyük bir kısmına karşı olumsuz bir yaklaşım içinde olduğu belirlenmiştir. Olumlu haberlerin ise 147 (%37) adet haberden oluştuğu tespit edilmiştir. Haberlerde olumlu ya da olumsuz bir nitelendirme yapılmaksızın, bir olayın salt bir ifadesi veya aktarılması olarak verilen nötr haberlerin ise 90 (%22) adet haber olduğu gözlemlenmiştir (bkz. Tablo 10). Yapılan analizler ışığında, bu kategorilere ilişkin şunlar söylenebilir: El Shorouk Gazetesi'nde, Milli Parti üyelerinden bahsederken “bomba, en büyük tehlike, virüs” gibi olumsuz nitelendirmeler kullanılmıştır. Aynı şekilde gazete, birçok sayısında ittifaklara, partilere ya da bağımsız adaylara ilişkin haberler yayınlamıştır. Aynı zamanda gazetenin; Selefi partilerin, İslami cemaatlerin ve üyelerinin haberlerini ele alırken, tarafsız bir yaklaşım içinde olduğu görülmüştür. Aynı şekilde Müslüman Kardeşler, Demokratik İttifak ile Hürriyet ve Adalet Partisinin adaylarının haberlerini yoğun bir şekilde yayınlamışlardır.

Tablo 10: El Shorouk Gazetesinin Seçim Haberlerinde Yer Alan Konu ve Aktörlere İlişkin Yaklaşımı

Olumlu		Olumsuz		Nötr	
N	%	N	%	N	%
147	37	166	41	90	22

2.3. Al Ahram Gazetesinin 2011 Genel Seçimleri ile İlgili Yayınladığı Haberlerin Niceliksel İçerik Analizi

Al Ahram Gazetesi, El Shorouk gazetesinden gazete sayfası ve ebatı bakımından daha büyük bir gazetedir. Bu nedenle Al Ahram'daki haberlerin sayısının, El Shorouk gazetesinin haberlerine oranla daha fazla olduğu düşünülmektedir. Gazetenin 2011 Genel Seçimleri ile ilgili haberleri kapsamında yapılan çözümlemelerde, Al Ahram'ın 2180 adet siyasi içerikli haber yayınladığı, bunların 447'sinin (%20.50) 2011 Genel Seçimleri ile ilgili haberlerden oluştuğu görülmüştür. (bkz. Tablo 11).

Tablo 11: Al Ahram Gazetesinde Yayınlanan Toplam Haber Sayısı ve 2011 Genel Seçimlerine İlişkin Haber Sayısı

Toplam Sayısı Haber	Seçimlerle İlgili Haber Sayısı
2180	447 (Toplam haberlere göre oranı %20.5)

Partilerle ilgili haberler; toplam seçim haberleri içinde % 38.25 oranıyla, 171 haberde temsil edilmektedir. Al Ahram gazetesinin 2011 Genel Seçimleri ile ilgili yayınladığı toplam haber sayısı içinde, 33 adet (%19.3) haberle en çok temsil edilen parti, Müslüman Kardeşlerin siyasal temsilcisi olarak nitelendirilen Özgürlük ve Adalet Partisi'dir. Buna karşılık Al Ahram gazetesinin, kimi zaman

Müslüman Kardeşlere cevap hakkı vermeden olumsuz bir tutum sergilediği de gözlenmiştir. Aynı zamanda gazete, Hürriyet ve Adalet Partisi'nin listelerindeki tüm adayların, "meclisteki koltukları tekeline alma isteği" konusunda, diğer partilerin dile getirdiği görüşleri aktarmaya çalıştığı tespit edilmiştir. Gazetenin 13 Kasım tarihli sayısında, dikkatleri 2005 seçimlerinde başarılı olan Cemaat üyelerinin; "sistemin bozulmasına sebep olan kanunları onaylayanlar" ve "İsrail'e doğal gaz satanlar" olduklarını iddia ederek başka bir yöne çevirdiği görülmektedir. Ayrıca gazete, genellikle Cemaat üyeleri ile Hürriyet ve Adalet Partisi üyeleri karşılaştırılmıştır. İkinci sırada en çok temsil edilen parti ise 28 (%16) haber ile Selefi Nur Partisi olmuştur. Üçüncü sırada yer alan parti ise 19 (%11) haberle Wafd Partisi'dir. Bu partilerin ardından Özgür Mısırlılar Partisi 16 (%9.4) haber, eski dönemin feshedilen iktidar partisi olan Ulusal Demokrat Parti 13 (%7.6) haber, Al Wasat Partisi 9 (%5.3) haber ve Mısır Devrimi Partisi 7 (%4.5) haber ile temsil edilmiştir. Haberler ittifaklar düzeyinde incelendiğinde ise; Mısır İttifakı Bloğu'nun, Devrim Sürüyor İttifakı ve Demokrat İttifakından daha fazla sayıda temsil edildiği görülmüştür. Mısır Bloğu İttifakı'nın 17 haberle (%9.9) yer aldığı Al Ahram gazetesinde, liberal partilere pek fazla yerin verilmediği belirlenmiştir. Demokrat İttifakı 2 (%1.16) haber ile yer alırken, Devrim Sürüyor İttifakı 7 (%4.5) adet haberde temsil edilmiştir. Her parti başına 3 haber düşecek şekilde diğer partilerden toplamda 32 haberde bahsedilmiştir. Özgür Mısır Koalisyonu, Geleceğin Süvarileri ve Sosyalist Arap Mısır gibi partilere ise çok az yer verilmiştir. (bkz. Tablo 12). Al Ahram gazetesinin gerek İslami Cemaat ve partilerini gerekse Müslüman Kardeşler ile Selefi Cemaati'ni, genel olarak İslami akımı temsil eden partileri haberlerine önemli ölçüde taşıdığı görülmüştür. Bu noktada, "Selefi tutuculuğu"na karşı "ılımlı İslam"ın yüzü olarak Müslüman Kardeşler konumlandırılmıştır. Bu durum; Selefilere mesafeli bir yaklaşımın olduğunu ve Müslüman Kardeşlere dönük bir taraftarlığın var olduğunu düşündürmektedir. Gazetenin haberlerinde, İslami cemaatler -özellikle Selefi Cemaati- ve partilere yönelik eleştiriler yer almıştır. Aynı zamanda Selefiler, tutucu bir cemaat şeklinde temsil edilmiştir.

Tablo 12: Al Ahram Gazetesinde Yer Alan Haberlerde Partilerin Temsil Oranları ve Partilere İlişkin Yaklaşımlar

Partiler	Olumlu	Olumsuz	Nötr	Haber Sayısı
ÖAP	20	11	2	33
Selefi Nur Partisi	7	12	9	28
Al Wafd Partisi	8	9	2	19
Mısır Bloğu İttifakı	11	6	-	17
Özgür Mısırlılar Partisi	12	3	1	16
UDP ²	6	13	3	22
Vasat Parti	9	-	-	9
Devrim Sürüyor İttifakı	5	2	-	7
Adalet Partisi	3	-	-	3
Muhafazakarlar Partisi	-	-	3	3
Nasiri Partisi	-	1	1	2
İslam Bloğu	2	-	-	2
Reform ve Kalkınma Partisi	2	-	-	2
Tahrir Partisi	2	-	-	2
Diğer (6 tane her parti bir kere temsil edilmi) ³	-	-	1	1
Toplam	87	57	22	166

Hürriyet ve Adalet Partisi adayları ile Mısır Kitleleri Koalisyonu adayları, Al Ahram gazetesinin parti adaylarına ayırdığı toplam alan içinde, en fazla yeri alanlar olmuşlardır. Bu partileri Nur Parti'si adayları ile Wafd Parti'si adayları takip etmiştir. Al Ahram bu adayların açıklamalarını

² Mısır Devrimi, Mısır Milli ve Ulusal Partileri

³ Benna ve Kalkınma Partisi/ Al Wayi (Bilinç) Partisi/ Mısırın Gençleri Partisi/ Özgür Mısır Partisi/ Arap Mısır Birliği/ Ghad Partisi

direkt olarak sunmak yerine, açıklamaları partiden ya da ilgili partilerin üyelerinden aldıkları şekliyle aktararak yayınlamışlardır. Adayların açıklamalarının direkt olarak kendilerinden alıntılanarak yayınlanan haberlerin az sayıda olduğu görülmüştür.

Al Ahram gazetesi, 2011 Genel Seçimleri ile ilgili yayınladığı haberlerine büyük oranda, 338 (%75.6) adet haberle "Siyasi Sahne" ve "Devrim Parlamentosu" başlıkları olarak ayrılmış olan iç sayfalarda yer vermiştir. Bu sayfalarda, parlamento seçimleri konusu büyük oranda yer almış ve haberler, El Shorouk gazetesinde olan durumun tam aksine haberlerden çok, rapor ve soruşturmalara ağırlık verilerek sunulmuştur. Al Ahram gazetesinde seçimlere yaklaşmasıyla haber içeriği değişmiş ve rapor, soruşturma gibi bilgilerin sayısı azalmıştır. İncelemenin yapıldığı dönemde, Al Ahram'ın ilk sayfalarında toplam 633 siyasi haber yayınlanmış ve bunlardan 72'si (%11.37) genel seçimler ile ilgili haberlerden oluşmuştur. Partiler ile ilgili 7 adet haber yer almıştır. Özellikle ilk sayfa haberlerinde Özgürlük ve Adalet Partisi 4 haber, İslam İttifakı 2 haber ve Selefî Nur Partisi ise 1 haber ile yer almıştır. Yayınlanan haberlerin, birinci sayfanın devamında yer alanları 26 adet haberden (%5.8), üçüncü sayfada yer alanları ise 7 adet haberden (%1.56) oluşmuştur. Son sayfalarda yayınlanan haberler çok nadir olduğundan, genel seçimler ilgili 4 adet haberin (%0.84) bu kapsamda yayımlandığı görülmüştür (bkz. Tablo 13).

Tablo-13: Al Ahram Gazetesinde Yayınlanan Haberin Yer Aldığı Sayfalar

Birinci Sayfa		Birinci Sayfanın Devamı		Üçüncü Sayfa		İç Sayfa		Son Sayfanın Devamı	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
72	16.2	16	5.8	7	1.56	338	75.6	4	0.84

Al Ahram gazetesi 2011 Genel seçimleri hakkında yayınladığı haberlerde, büyük oranda haber kaynağı olarak editörlerinden yararlanmıştır. 216 (%48.3) haberin editör kaynaklarından elde edildiği görülmüştür. İkinci sırada yer alan kaynağın ise 110 haber ile (%24.6) gazetenin kendi muhabirlerinin olduğu belirlenmiştir. Birçoğu Ortadoğu'daki haber ajansları ve bazen de Routers gibi Fransız haber ajanslarına kaynaklarına dayanan haber sayısı 24 (%5.4) adet, kaynağı belirtilmeyen haber sayısı 95 (%21.3) adet, Al Ahram ofisi kaynaklı ise 2 (%0.4) adet haber bulunmaktadır. Bunların dışında diğer radyo ve televizyonlar kaynak olarak kullanmamıştır. (bkz. Tablo 14).

Tablo-14: Al Ahram Gazetesinde Yayınlanan Seçim Haberlerinin Kaynakları

Editör		Kendi Muhabiri		Ajans		Al Ahram Ofisi		Belirtilmemiş	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
216	48.3	110	24.6	24	5.4	2	0.4	95	21.3

Al Ahram gazetesinin 2011 Genel Seçimleri ile ilgili yaptığı haberler incelendiğinde, 264 adet haberin (%59) seçime katılan adayların, parti üyelerinin, hükümet yetkililerinin ya da resmi sözcülerin açıklamalarını içerdiği görülmüştür. Geriye kalan 183 adet haber ise (%40.9) herhangi bir yetkilinin ya da adayın açıklamasını içermemektedir. Açıklamaların aktarıldığı haberlerin büyük bir kısmı (98 adet - %21.92'lik oran ile), bağımsız adaylar, parti üyeleri ya da parti üyelerinin açıklamalarından oluşmaktadır. Hürriyet ve Adalet Partisi ile Mısır Kitleli Koalisyonunun adayları, seçim haberlerinin toplamında çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu partileri Nur Partisi'nin ve Wafd Partisi'nin adayları takip etmektedir. Al Ahram gazetesi, bazı bağımsız adayların açıklamalarına da (Amr Hamzavi, George İshak, Mustafa Bukra ve Amr Shubki vb.) yer vermiştir. Tüm bu açıklamaları yayınlanan adayların yer aldığı haber sayısının ve oranının birbirine oldukça yakın olduğu görülmüştür. Aynı zamanda Milli Parti'ye mensup olan adaylar ile bağımsız adaylara da haberlerde belli bir yer ayrılmıştır. Al Ahram gazetesinin haberlerinde, Yüksek Seçim Kurulu olmak üzere seçim süreciyle ilgili makamların; yurtdışındaki Mısırlıların seçim süreci, seçime yönelik itirazlar ve siyasi uzaklaştırma kanunu konularındaki açıklamalarına da yer verilmiştir. Bunlara ek olarak 97 (%21.78) adet haber de hükümetin seçimleri güvence altına alma ve seçim sürecini kolaylaştırma konularında,

başta İçişleri Bakanlığı olmak üzere hükümet yetkililerinin açıklamalarının yayınlandığı haberlerin de bulunduğu görülmüştür (bkz. Tablo15).

Tablo 15: Al Ahram Gazetesinde Yayınlanan Seçim Haberlerinde Yetkililerinin Açıklamaları

Askeri Yüksek Konsey i		Hükümet Yetkilisi		Parti üyesi - adayı		Sözcü		Uzman		Siyasi eylemc i		Siyasi eylemci		Diğer		Yok Belirtilmem iş	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1	2.	9	21.7	9	21.	1	2.	2	0.4	6	1.3	3	0.6	3	7.8	183	40.9
1	5	7	8	8	9	2	6	5	4	3	7	5	6				

Al Ahram gazetesinin 2011 Genel Seçimleri ile ilgili yayınladığı toplam 447 haber, habere konu ve aktörlere yaklaşımı açısından incelendiğinde, 123 (%27.5) adet haberin olumsuz bir yaklaşımla yayınlandığı görülmüştür. Bu haberler çoğunlukla eski iktidar partisinin üyelerini, adayların birbirlerine karşı yaptığı itirazları, seçimler sırasında yaşanabilecek şiddet uyarıları ve Seçimler Yüksek Kurulu'nun yasalarından birine edilen itirazları içermektedir. Aynı zamanda eski iktidar partisi üyeleriyle ilgili haberlerin çoğunda yaklaşım biçiminin olumsuz olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra gazetenin yayınladığı 254 (%56.8) adet haberde ise haberin konusuna ve aktörüne karşı olumlu bir yaklaşım sergilenmiştir. Ayrıca 70 (%15.7) adet haberde ise nötr bir yaklaşım içinde olduğu görülmüştür (bkz.Tablo 16).

Tablo 16: Al Ahram Gazetesinin Seçim Haberlerinde Yer Alan Konu ve Aktörlere İlişkin Yaklaşımı

Olumlu		Olumsuz		Nötr	
N	%	N	%	N	%
254	56.8	123	27.5	70	15.7

Sonuç

Siyasi tarihi pek çok rejime tanıklık eden Mısır'ın siyasi tarihinde 1907 yılı, demokratikleşme süreci açısından sınırlı olmakla birlikte önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Bu dönemde İngiltere kontrolünde ve krallık ile yönetilen Mısır'da, 1919'da meydana gelen devrimle ve 1922'de İngiltere'den tek taraflı bağımsızlığını ilan edilmesiyle başka bir döneme girilmiştir. 1919 ve 1952 yılları arasında partiler kurulmuş, ancak rejimin yarı-demokratik bir yapıda olmasından dolayı pek etkili olamamışlardır (Rızık, 2006: 25-31). Yine aynı dönemde krallık ile yönetilen Mısır'da, 23 Temmuz 1952'de askeri darbeyle tekrar rejim değişmiş ve Cumhuriyet ilan edilmiştir. Bu dönemde ise askeri vesayet etkin olmuş ve çok partili siyasi hayattan tek partili siyasi hayata geçiş olmuştur. Tek partili dönem, 1974 yılına kadar sürmüş ve bu dönem Cumhurbaşkanı olan Enver Sedat'ın bir suikastta yaşamını kaybetmesiyle son bulmuştur. Bu dönemi Sedat'ın yardımcılığını yapan Hüsnü Mübarak'ın Cumhurbaşkanı olması ve çok partili siyasi hayata tekrar geçilmesi gibi olaylar izlemiştir (<http://democraticac.de/?p=1231>).

1974-2011 yılları arasında ülkeyi yöneten Hüsnü Mübarek, 2011 yılında Arap Baharı'nın da etkisi ve halkın yönetime karşı ayaklanması sonrasında istifa etmiştir (www.ikhwanwiki.com). Bu istifanın ardından ülkenin yönetimi Silahlı Kuvvetler Yüksek Şurası'na geçmiş ve Müslüman Kardeşler kökenli Muhammed Mursi'nin 2012 Seçimlerinde Cumhurbaşkanı olarak seçilmesiyle yeni bir dönem daha açılmıştır. Mısır siyasi tarihinin olağan akışı içerisinde ise ortaya çıkan İslami akımlar, gün geçtikçe siyasi arenada söz sahibi olmaya çalışmışlardır. Bu bağlamda Mısır'daki İslami akımların tarihine değinmekte fayda vardır. Mısır'daki İslami akımların ortaya çıkması çok eski tarihlere götürülebilmekle birlikte, çoğunlukla başlangıcı olarak 20. asrın ilk yılları işaret edilmektedir. Söz konusu dönemde ortaya çıkan en önemli iki İslami akım, Müslüman Kardeşler Cemaati (Al Hüseyini, 1952:4-16) ve Selefiler olmuştur. Bu iki akımının tarih sahnesinde yer aldığı

ve gün geçtikçe siyasete giriş yaptığı bilinen bir gerçektir. Selefiler ve Müslüman Kardeşlerin, özellikle 2011 devrimi yaşanana kadar siyasi arenada fazla görünmediği söylenebilir. Ancak 2011 Devrimi'nden sonra Selefiler Nur (Işık) Partisi'ni, Müslüman Kardeşler ise Özgürlük ve Adalet Partisi'ni kurmuşlar ve siyasette bilfiil yer almaya başlamışlardır (Salama, 2014:164-165).

Mısır'daki 2011 Genel Seçimleri, yukarıda bahsedilen bu iki parti de dâhil olmak üzere, devrim sonrasında gerçekleşen ve demokratikleşme adımlarının hızlandığı bir dönemde ve birçok partinin yarıştığı bir seçim ortamında gerçekleşmiştir. Bu dönemde Mısır medyası, daha önce deneyimlemediği bir süreci yaşamış ve büyük bir testten geçmiştir. Özellikle belli konuların gündeme taşınması ve halkın gündemiyle örtüşmesi durumunda gündemi belirleyen medya, bu dönemde de belli başlı konuları gündemde tutmuş, seçim sürecinde Mısır halkını ilgili konular hakkında bilgilendirmiştir.

Tüm bu gelişmelerin belirli bir yönünü ortaya koyabilmek için yola çıkılan ve bu minvalde Mısır'daki 28 Kasım 2011 Genel Seçimleri kapsamında yapılan incelemelerde, Mısır medyasının iki önemli ve yüksek tiraja sahip gazetesi olan Al Ahram gazetesi ve El Shorouk gazetesinin seçimden önceki bir ay boyunca yaptığı haberler analiz edildiğinde ulaşılan sonuçlar şu şekilde olmuştur: Al Ahram ve El Shorouk gazetelerinin seçim öncesindeki bir ay boyunca yayınladığı toplam haber sayısının %20.36'sı, 2011 Genel Seçimleri ile ilgili haberleri içermektedir. Bu orana bakılacak olursa, gazetelerin sayfalarında yüksek oranda seçimlerle ilgili haberleri yayınladığı söylenebilir. Yayınlanan bu haberlerde, her iki gazete için olay ve aktörlere ilişkin yaklaşım biçimlerinin %47.17 gibi bir oranla, olumsuz kategorisinde yer alan haberlerden oluştuğu görülmüştür. Bu açıdan değerlendirildiğinde, haberlerin yaklaşık yarısında, haberin konusunu oluşturan taraflara belirli bir tutum içinde olduğunu ifade etmek mümkündür. Bunun yanı sıra bu iki gazetenin yayınladığı toplam haber sayısı içinde; %33.64'ü olumsuz ve %18.82'si ise nötr yaklaşım içeren haberlerden oluşmuştur.

El Shorouk gazetesinin, en çok Özgürlük ve Adalet Partisi hakkında haber yayınladığı görülmektedir. Diğer partiler ile ilgili yayınlanan haberler, söz konusu partiye oranla yarı yarıya temsil edilmiştir. El Shorouk gazetesinin yayınladığı haberlerin çoğu iç sayfadan verilmiş olup, bunu üçüncü sayfadan verilen haberler ile birinci sayfadan verilen haberler takip etmiştir. Özellikle birinci sayfadan ve üçüncü sayfadan verilen haberlerin Özgürlük ve Adalet Partisi ile ilgili haberlerden oluşması, gazetenin bu partiye olan yaklaşımını kanıtlar niteliktedir. Haberlerdeki açıklamaların kaynağını ise, genel olarak parti üyesi veya aday oluşturmuş, bu haberleri açıklamanın kaynağı belli olmayan kişiler tarafından yapılan açıklamalar takip etmiştir. Özellikle parti üyesi ve aday tarafından yapılan açıklamaları içeren haberlerin çoğunluğunu, yine Özgürlük ve Adalet Partisi'nin adaylarının açıklamaları oluşturmuştur. Bu haberler, kaynak bakımından incelendiğinde ise en çok –yaklaşık toplam haber sayısının yarısı kadarında- editörlerin kaynak olarak yer aldığı görülmüştür. Yayınlanan olumlu haberlerin çoğu yine ÖAP'yi işaret etmekle beraber, Müslüman Kardeşler ile ilgili haberlerin de olumlu olduğu dikkati çekmiştir. El Shorouk gazetesi, Al Ahram gazetesine kıyasla Müslüman Kardeşler'e haberlerinde daha fazla yer vermiş ve diğer partilerle ilgili daha az sayıda haber yayınlamıştır. Yayınlanan haberlerin çoğunda Müslüman Kardeşler ve Özgürlük ve Adalet Partisi, "Kardeşlik Partisi" ya da "Cemaât Partisi" olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda El Shorouk gazetesi, dağılmış olan Milli Parti üyeleri hakkında yayınladığı haberlerde olumsuz ifadeler kullanmış (en büyük tehlike, bomba vb.), bu partiden yetişmiş ve seçimlerde aday olmuş kişilerin tüm etkinlikleri hakkında olumsuz içerikli haberler yayınlamıştır. El Shorouk gazetesi, özellikle kapatılan Ulusal Demokrat Parti'nin içinden gelmiş olan ve daha sonra bağımsız olarak aday olan kişilere -yani kalanlar olarak tanımlanan kişiler- sayfalarında daha çok yer vermiş ve farklı partiler hakkında haberler yayınlayarak bir anlamda çeşitlilik sağlamıştır. Ancak söz konusu kişiler hakkında yapılan yayınların birçoğunda olumsuz bir yaklaşım olduğu görülmüştür. Bütün bu bulgular ışığında, El Shorouk gazetesinin Müslüman Kardeşler ve Özgürlük ve Adalet Partisi'ni destekleyecek yönde gündem oluşturmaya çalıştığı ve bu anlamda subjektif bir yayın anlayışına sahip olduğu söylenebilir.

Al Ahram gazetesinin seçimle ilgili yayınladığı haberlerde, birinci sırada Özgürlük ve Adalet Partisi, ikinci sırada Nur Partisi gelirken, üçüncü sırada ise Al Wafd partisi yer almıştır. Haberlerde kullanılan başlıklar, manşetlerde, gazetenin siyasi duruşu net bir şekilde görülmüştür. Al Ahram gazetesinin haberlerinde, kapatılan Ulusal Demokrat Parti üyeleri için sıkça “kalanlar” kelimesi kullanılmış ve vurgulanmıştır. İslami akımlara karşı olumsuz bir tutum sergilediği ifade edilebilecek Al Ahram gazetesinin, tıpkı El Shorouk gazetesi gibi Mübarek’in eski partisi olan Ulusal Demokrat Parti’ sine yönelik de olumsuz bir tutum içinde olduğu görülmüştür. Gazete; Askeri Konsey, Yüksek Seçim Komitesi ve İçişleri Bakanlığı gibi kurumlara ilişkin daha tarafsız bir yaklaşım içinde olmuş ve seçim süreciyle ilgili bu kurumların açıklamalarına haberlerinde daha fazla yer vermiştir. Bütün bu bulgular ışığında Al Ahram gazetesinin, İslami akımlara (Müslüman Kardeşler, Selefiler, Demokratik İttifak veya başka bir İslami grup) daha çok yer verdiği ve bu haberlerin içeriğinin eleştiri ağırlıklı olduğu söylenebilir. Haberlerinde İslami gruplar ile yenilikçi ve kalkınmayı destekleyen partiler arasında bir karşılaştırma yapmış, siyasi görüşlerinin farklarını ortaya koymuş ve bunlardan hareketle eleştirilerini yöneltmiştir.

Sonuç olarak yapılan analizler, her iki gazetenin de devrim öncesi dönemde iktidarda olan Mübarek ve partisine karşı olumsuz bir yaklaşım içinde olduğunu göstermiştir. Al Ahram ve El Shorouk gazetelerinin bir diğer ortak noktası, Ulusal Demokrat Parti ve bu partiden ayrılan tüm üyelere karşı eleştiri içeren haberler yayınlamalarıdır. Buna karşın Al Ahram gazetesi, İslami akımlara ilişkin olumsuz yaklaşım sergilerken; El Shorouk gazetesi ise İslami akımın temsilcilerinden ve siyasette yer alan Müslüman Kardeşlere ilişkin olumlu yaklaşımla haberlerini yayınlamıştır.

Kaynakça

- Abdulfettah, E. (2009). *Hurriyet Al Sahafa Fi Mısır*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Amerikan Üniversitesi, Kahire.
- Abdulla, R. A. (2006). “An Overview of Media Devopments in Egypt: Does The İnternet Make a Difference”, *Global Media Journal-Mediterranean Edition*, 1 (1): 88-100.
- Abdullah, R (2014). Devrim sırasında Mısır basını. Karengi Ortadoğu merkezi- Karengi uluslararası barış kuruluşu. Web: <http://carnegieendowment.org/sada/?fa=56329&lang=ar> (Erişim Tarihi: 21 Aralık 2018).
- Almüslimi, İ. (2004). *Maqalat Naqdiat Hawl Qawanin Alsahafat Walqawanin Walqawanin Alty Tahkum Wasayil Al'ielam*. Kahire: Fikr-i Arabi Yayınevi.
- Al Huseyni, İ. (1952). *El Ehvan Al Muslimin Kobra Al Harakat Al İslamye Al Hadisa*. Lubnan: Bayrut Yayınevi.
- Anayasa Projesi Kuruluş Cemiyeti. (2012). *Mısır Arap Cumhuriyeti Anayasa Projesi*. Kahire: Al Beşir Yayınevi.
- Aziz, A. (2008). *İletişim Bilimine Giriş*. İstanbul: Aksu Yayınevi.
- Emin, M. (2005). *Hurryat al Sahafa Daman Mumarastha ve Dawabit Tanzimha*. Kahire: Al Nahda Yayınevi.
- Faraj, E. (2006). *İktisadyat Al Elaam*. Kahire: Dar-ul Nahda Arabiye Yayınevi.
- Garip, S. (2014). *Elakat Al TAHwel Fe El Dur Al Siyasi Be Asalib Tater Gammal Al Ehwan Al Muslimin We Al Selefin Fi Al Suhuf Al Elektoroniye Al Mısırya*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ain Şams Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahire. (https://doi.org/10.1163/1877-8054_cmr_com_24624)

- Gökçe, O. (2001). *İçerik Çözümlemesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları.
- Hasan, B. (1995). *Hurriyet Al Sahafa Men Manzour Huku Al İnsan*. Kahire: İbn Ruşd Yayınevi.
- Haşım, R. (2011). *Al Elam ve Al Islah Al Siyasi Fi Mısır*. Kahire: Al Alem Arabi Yayınevi.
- Kahire İnsan Hakları Çalışmaları Merkezi, (2012). *Parlamento Seçimlerinde Medya Performansının Değerlendirilmesi*. Kahire: Kahire İnsan Hakları Çalışmaları Merkezi. (<https://doi.org/10.26513/tocd.284509>).
- Lundby, K ve H. Ronning1(997). “Medya-Kültür-İletişim: Medya Kültürü Aracılığıyla Modernliğin Yorumlanması”, İ. İRVAN (Der.), *Medya, Kültür, Siyaset*, Ankara: Bilim Sanat Yayınları. 13-28.
- Nafakaa, H. (2006). *Mısır nereye gidiyor, Mısır'da başkanlık ve demokrasi değişikliğinin üzerindeki etkisi, Analizli İnceleme*. Vahda Arabiye Yayınevi: Beyrut. s.12-13
- Öğülmüş, (1991). “İçerik Çözümlemesi.” *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(1-2): 217. (https://doi.org/10.1501/egifak_0000000729).
- Rizk, Y. (2006). *Al Ahzab Al Mısrya Abr Meat Aam*. Kahire: Al Hayaa Al Mısrya Al Amaa Le Al Kitab.
- Sağnak, M.(1996). *Medya-Politik*. İstanbul: Eti Kitapları.
- Salama, E. (2014). *Al Alaka Byn Murşehi Reasa Al Gumhurya Le Al Elam Al Gadid We Al Solouk Al Entekhabby Le Al Gumhour Al Mısry Fe İntikhabat 2012*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ain Şams Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahire.
- Vural, M. (1992). “Demokratik Toplumlarda Basın Ahlakı ve AraştırmaGazeteciliği”, *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 10: 127-130.
- Yılmaz, A. (2003). “Seçim Dönemlerinde Oy Verme Artırıcı İletişim Kampanyaları”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 7: 395-420. (<https://doi.org/10.17829/turcom.456077>).
- <http://advocacy.globalvoicesonline.org/2011/10/31/egyptian-blogger-alaa-abdel-fattah-detained-for-15-days-pending-military-investigation> . Erişim Tarihi: 23 Ocak 2018.
- http://www.afalebanon.org/wp-content/uploads/2018/02/egypt_revolution_paper__arabic_final_.pdf, (2011). Erişim Tarihi: 25 Kasım 2018.
- <http://carnegieendowment.org/sada/?fa=56329&lang=ar>, (2014). Erişim Tarihi: 21 Aralık 2018.
- <http://clarionproject.org/wp-content/uploads/Muslim-Brotherhood-Special-Report>, (2016). Erişim Tarihi: 29 Kasım 2017.
- www.cpj.org/2011/04/substantial-setback-for-press-freedom-in-egypt.php Erişim Tarihi: 3 Mart 2018.
- <http://democraticac.de/?p=1231> Erişim Tarihi: 27 Kasım 2017.
- www.egyptindependent.com/news/egyptian-authorities-crack-down-satellite-channels. Erişim Tarihi: 2 Şubat 2018
- <http://cpj.org/2011/07/egypts-reinstatement-of-information-ministry-is-ma.php>. Erişim Tarihi: 27 Mart 2018.
- <http://cpj.org/2011/06/in-egypt-military-harasses-critical-journalists.php>. Erişim Tarihi: 1 Nisan 2018.

<https://cpj.org/2011/10/egyptian-military-officials-jail-blogger-who-criti.php>. Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2018.

www.ikhwanwiki.com Erişim Tarihi: 28 Mart 2019.

www.parliament.gov.eg, (2018). Erişim Tarihi:12 Mart 2019.